

Zorunlu Göç Bağlamında Iraklı Ezidiler ve Uyum Süreci (Mardin Örneği)

Seda GÜNEL-YILMAZⁱ
Devrim ERTÜRKⁱⁱ

Öz: Bu çalışma Irak'ın Şengal bölgesinden Türkiye'ye gelip Mardin'in Midyat ilçesinde yaşayan Ezidi göçmenlerin uyum sürecini ele almaktadır. Çalışmada Ezidiler'in Batı ülkelerine göç etme isteği uyum sürecinde önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Irak ve Suriye'den Türkiye'ye yapılan zorunlu göçler içerisinde Ezidiler sosyo-kültürel özelliklerine bağlı olarak farklı bir profil arz etmektedir. Bu da Ezidiler üzerine yapılacak sosyolojik bir araştırmayı önemli kılmaktadır. Önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülen araştırmada, Ezidi göçmenlerle yapılan niteliksel çalışmadan elde edilen veriler kullanılmıştır. Ezidi göçmenlerin sosyo-ekonomik, demografik özellikleri, zorunlu göçten önceki sosyo-ekonomik yaşamları, zorunlu göçle karşılaştıkları uyum süreci ve Batı'ya göç etme istekleri çalışmanın içeriğini oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, zorunlu göç, ezidiler, uyum, Mardin.

Iraqi Ezidis and Adaptation Process in the Context of Forced Migration (Mardin Example)

Abstract: This study examines the adaptation process of Ezidi immigrants who come to Turkey from Sengal region of Iraq and live in the Midyat district of Mardin. The desire of the Ezidis to migrate to Western countries in the study also emerges as an important factor in the adaptation process. Among the compulsory migrations to Turkey from Iraq and Syria, the Ezidis have a different profile depending on their socio-cultural characteristics. This makes a sociological research on the Ezidis important. In the study which was thought to fill a significant gap, the data obtained from the qualitative study made with Ezidi immigrants was used. The socio-economic and demographic characteristics of the Ezidi immigrants,

ⁱ Mardin Artuklu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi, pyseda@gmail.com.

ⁱⁱ Yrd. Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, devrimpasa@hotmail.com.

the socio-economic life prior to forced migration, the adaptation process with forced migration and the desire to migrate to the West constitute the content of the study.

Keywords: Migration, forced migration, ezidis, adaptation, Mardin.

Giriş

Tüm dünyada artmakta olan göç eden insan sayısı ve buna bağlı olarak uluslararası göç günümüzde en yüksek seviyelere ulaşmış durumdadır. Tarih boyunca insanlar yaşadıkları yerlerden başka coğrafyalara çeşitli nedenlerle göç etmişlerdir. Bazı göçler hayat koşullarını iyileştirmek için yapılırken bazıları da çevresel, doğal afetler sonucu ya da savaş gibi zorunlu nedenlerle gerçekleşmiştir. Türkiye’de son beş yıldan beri yaşanan göç dalgasının hayat koşullarını iyileştirmekten ziyade hayatta kalma mücadelesiyle gerçekleştiği görülmektedir. Türkiye’nin komşu ülkelerinde yaşanan savaş ve şiddet olayları, zorunluluktan kaynaklanan bir göç hareketini ortaya çıkarmıştır. Göçlerin zorunluluktan kaynaklanıyor olması gelen insanların uyum süreçleri üzerinde de etkili olmaktadır. Zorunluluktan kaynaklanan her harekette olduğu gibi zorunlu göçte de uyum ve aidiyet ilişkileri, göç edenler üzerinde negatif bir etkiye sahiptir.

198

Zorunluluktan kaynaklan göçe bağlı olarak Türkiye’ye sığınan göçmen sayısı oldukça fazladır. Yaşanan bu göç olgusunun göz önünde olan en açık örneği Geçici Koruma kapsamında yaşayan Suriyeliler ve Uluslararası Koruma kapsamında Suriye dışı ülkelerden gelenlerdir. Geçici Koruma, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılara sağlanan korumayı ifade etmektedir. Uluslararası Koruma çeşitlerinden (mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma) herhangi biri için başvurusunu yapmış, görüşmesini tamamlamış ancak henüz statü verilmemiş kişiler ise Geçici Korumadan farklılaşarak Uluslararası Koruma kapsamına girmektedir (GOC, 2017).

Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre 30.03.2017 tarihi itibari ile kayıtlı Suriyeli sayısı 2.969.669 kişidir (GK, 2017). Suriyeli olmayan Uluslararası Koruma kapsamındaki kişi sayısı 2016 istatistiklerine göre 66.167, toplam kişi sayısı ise 282.518’dir (UK, 2017). Bu sayının büyük bir çoğunluğunu Afganlar ve Iraklılar oluşturmaktadır. Kayıtlı olmayan ve düzensiz göçmenleri de göz önünde bulundurursak zorunlu göç çerçevesinde son beş yılda Türkiye’ye üç milyondan fazla kişinin göç ettiği söylenebilir.

Göçmenlerle ilgili bahsedilmesi gerekenler elbette yalnızca rakamlardan ibaret değildir. Göç eden insanları sadece sayılarla ifade etmek göç ve etkilerinin araştırılmasında büyük bir sınırlandırma getirebilmektedir. Göçlerin nereden

başlayıp nereye doğru gittiği, gelinen yer ile göç edilen ülkeler arasındaki dilsel, dinsel, etnik, toplumsal vb. farklılıklar/benzerlikler ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan yeni toplumsallıklar cevaplanması gereken sorular olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'ye komşu olan ülkelerden gelen göç, daha çok ülkenin etnik ve kültürel benzer özelliği açısından çekici bir neden olurken, aynı zamanda Türkiye'nin sahip olduğu coğrafi konuma bağlı olarak, Batı ülkelerine geçiş güzergâhında bulunması, çekiciliğini arttırmaktadır. Bu anlamda Batı'ya yönelen göçlerin öncelikle Türkiye'ye gelmesi, Türkiye'nin transit bir ülke haline gelmesine yol açmaktadır (UNHCR, 2011). Ezidi göçü de bu çerçevede ele alınmalıdır. Türkiye'ye gelen Ezidiler, Türkiye üzerinden Batı ülkelerine ulaşma amacındadır. Türkiye'nin geçiş ülkesi olarak görülmesi ise ülkeye göçle gelenlerin uyum sürecini açıklamada anlam taşımaktadır.

Her ne kadar “geçici” göç olarak değerlendirilse de göçle birlikte sadece bireyler/bedenler yer değiştirmemekte, bireylerle birlikte kültürler yani yaşam biçimleri, gelenek-görenekler vb. özellikler de birlikte gelmektedir. Bu nedenle göç edilen yer ile göçmenler arasında çoğunlukla “uyum” problemi başlamakta ve bu süreç, gelen kişilerin sahip olduğu özellikler-farklılıklar bağlamında da farklı sürelerle yayılmaktadır. Dolayısıyla modern toplum açısından göçün en önemli noktalarından birisi, göç eden bireylerin göç sonrasında yaşadıkları dönüşümleri ne derece hayatlarına yansıtılabildiklerinin önem kazanmasıdır (Demir, 2008: 16). Göç etmiş bireylerin hayatlarına yansıtılabildikleri dönüşümler, göçün sosyal anlamdaki algısını oluşturmaktadır.

Türkiye'nin sınır komşusu olan Irak'ta, Ağustos 2014 tarihinde yaşanan savaş ve şiddet olayları Türkiye'ye zorunlu göçü beraberinde getirmiştir. Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD) Irak ve Suriye çevresinde kanlı eylemleri ile bilinen ve tüm insanlığa küresel düzeyde tehdit oluşturan bir örgüttür (Erdoğan ve Deligöz, 2015: 7). Bu örgütün Arapça ismi ‘ad Davla al-İslamiya fil’ kısaltması ise Daesh ya da DEAŞ'tır (UN Report, 2014: 7). Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliğinin yayınlamış olduğu rapora göre İŞİD şiddetine bağlı olarak 6 Temmuz – 10 Eylül 2014 tarihleri arasında 8.493 kişi ölmüş, 24.015 kişi ise zarar görmüştür (UNAMI/OHCHR, 2014: 1). Ülkesini terk etmek zorunda kalan Iraklı sayısı ise 1,8 milyon civarındadır (UN Report, 2014: 11). Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliğinin Türkiye'de almış olduğu kayıtlara göre Iraklı Koruma Başvuru sahibi sayısı 2015 yılında 53.725; 2016 yılında ise 23.725 olarak raporlanmıştır (ASAM Raporu, 2016).

Irak'ta yaşanan savaş, bölgede yaşayan insanların kitlesel bir şekilde bu savaştan etkilenmesine neden olmuştur. Çalışmanın konusunu oluşturan Ezidiler de Irak'ın Şengal bölgesinde yaşanan savaş ve şiddet olaylarından dolayı benzer şekilde kitlesel bir göçle zorlanmıştır. Etnik olarak farklı kesimleri hedef alan terör olayları, zorunlu göçle farklı bir boyut kazandırmıştır. Bu anlamda Ezidilerin inançları nedeniyle Türkiye'de yerli halkla birlikte yaşama konusunda sıkıntı

yaşadıkları ve Suriye'den gelen zorunlu göçten farklılık arz ettikleri görülmektedir. Suriye'den gelen göçmenler, Türkiye'de yerli halkla birlikte halkın içine daha kolay dahil olabilmekte, enformel sektörde de olsa iş gücü piyasasına daha kolay dahil olabilmektedir. Ezidiler ise daha kapalı bir alan olan kamplarda yaşamlarını sürdürmekte ve Batı ülkelerine göç edecekleri zamanı beklemektedir. Ayrıca UNHCR tarafından yapılan üçüncü ülkeye yerleştirme politikaları çerçevesinde Ezidiler, yaşamış oldukları travmatik yaşantılar göz önünde bulundurularak Batı ülkelerine yerleştirilme görüşmeleri yapılan sığınmacılar arasındadır.

Bu çalışmada zorunlu göç nedeniyle Türkiye'ye gelen Ezidilerin uyum süreci ve Ezidi göçünün Türkiye'ye gelen zorunlu göçlerden farklılığı, sosyo-ekonomik ve kültürel temelde analiz edilmeye çalışılacaktır.

1. Araştırmanın Yöntem ve Metodolojisi

Araştırma Irak'ın Şengal Bölgesi'nden Türkiye'ye sığınmış Ezidiler ile yapılmıştır. Çalışmada Mardin'in Midyat ilçesindeki AFAD kampına yerleştirilen Ezidi göçmenlerin yaşamış oldukları uyum sürecinin ve Türkiye'yi geçici yerleşim yeri olarak görmelerinin nedenlerinin analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede araştırmada kampta yaşayanların sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri, Türkiye'ye gelmeden önceki yaşantıları, Türkiye'deki uyum süreçleri ve uyum sorunları analiz edilecektir.

Nitel bir araştırma olan bu çalışmada elde edilen veriler, araştırmanın amacına yönelik olarak belirlenen örneklem içinde görüşme yoluyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme sorularından oluşturulan görüşme formu kullanılarak görüşmeler derinleştirilmeye çalışılmıştır. Görüşmeler, katılımcıların kendilerini ana dilleri ile daha iyi ifade edebilmelerine olanak sağlamak için ve Türkçe bilmedikleri gerçeğinden hareketle tercüman aracılığı ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın evrenini Mardin'in Midyat ilçesindeki AFAD kampında yaşayan Iraklı Ezidiler oluşturmaktadır. Bu evren içerisinden on kadın ve on erkek olmak üzere eşit cinsiyet dağılımına dayanan örneklem seçilmiştir. Örneklem seçilirken, örnekleme dahil olan katılımcıların Irak'ta aynı yerleşim yerlerinden gelmemiş olmalarına dikkat edilmiştir. Bununla örneklemin coğrafi anlamda daha geniş bir kesimi temsil etmesi amaçlanmıştır. Örneklem içerisinde kadın ve erkek katılımcıların yaş ortalamalarının birbirine yakın olmasına özen gösterilmiştir. Araştırma verilerini oluşturan saha çalışması ise Nisan- Mayıs aylarında gerçekleştirilmiştir.

Görüşmeler, Mardin'de sığınmacılara psiko-sosyal destek veren proje ofisine başvuran kişiler ile yapılmıştır. Çatışma bölgelerinden gelen kişilere hizmet veren ve alanında uzmanlaşmış bir kurum üzerinden çalışmanın yürütülmesinin, katılımcılar ile güven ilişkisinin kurulmasını sağlayabileceği düşünülmüştür.

2. Göç Kavramı ve Zorunlu Göç

Sosyal bilimlerde göç olgusunun geniş tanıma sahip olduğu söylenebilir. En temel anlamıyla göç, belirli bir zaman içinde, bir yerleşim alanından başka bir yerleşim alanına geçiş olarak tanımlanmaktadır (İçduygu ve Ünalın, 1998: 38). Daha geniş bir şekilde göç tanımına bakıldığında bireylerin ya da grupların sembolik veya siyasal sınırların ötesine, yeni yerleşim alanlarına ve toplumlara doğru kalıcı hareketi olarak tanımlandığı görülmektedir (Marshall, 1999: 685). Bu tanıma göre göç, bir yerden başka bir yere isteyerek ve istikrarlı bir şekilde hareket etmek olarak yorumlanabilir. Ancak yapılan tüm göçler bu şekilde gerçekleşmemektedir. Ekonomik, toplumsal, coğrafi, politik, dinsel gibi nedenlere bağlı olarak göçler çok nedenli ortaya çıkmaktadır.

Göçün çok boyutlu olmasına bağlı olarak göç tanımlamalarında yapılan vurgu farklılık göstermektedir. Örneğin göçü tanımlayan başka bir çalışma, göçteki insan hareketliliğine ve bu hareketliliğe bağlı nüfus dinamiğine öncelik vermektedir (Emiroğlu ve Aydın, 2003: 341). Bu tanıma göre göçle birlikte değişen nüfus boyutunun ön plana çıktığı söylenebilir. Ancak göçü sadece kişi sayısına bağlı olarak değişen nüfus hareketliliği boyutu ile ele almak yeterli değildir. Hareketlilik ile birlikte yerinden olma da göç tartışmalarında yer almalıdır (Diken, 2007: 48). Farklı nedenlerle gerçekleşen nüfus hareketlerinin göç ile açıklanabilmesi için kendi coğrafyasından ayrılması ya da ayrılmak zorunda kalması kritik bir noktayı oluşturmaktadır.

Kimi zaman bir şehirden başka bir şehre kimi zaman ise bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan bu göçler, yapılış şekillerine bağlı olarak çeşitlere ayrılmıştır. Gidilen yerin ülke içinde ya da dışında olmasına bağlı olarak İç Göç ve Dış Göç; isteğe ve zorunluluğa göre Gönüllü Göç ve Zorunlu Göç; bireysel veya toplumsal olması bakımından Kişi Göçü ve Kitlesele Göç; yasal veya yasal olmamasına bağlı olarak ise Legal Göç ve İlegal Göç olarak göçler sınıflandırılmaktadır (Özkarlı, 2014: 8). Gönüllü yapılan göçlerde ekonomik temelli daha iyi şartlarda yaşamak, eğitim almak gibi nedenler sıralanırken (Demir, 2008: 221) zorunlu göçler, savaş ve şiddet olayları gibi yıkıcı yaşam olaylarından kaçmak, bir anlamda hayatta kalmaya çalışmak için verilen mücadeleyi örneklemektedir. Bu çalışmada ele alınan Iraklı Ezidilerin göçü de ikinci türden göçe örnektir. Zorunlu göçte bireyler, göç kararını kendi istekleri ile vermedikleri için uyum konusunda birtakım sorunlar yaşamaktadır (Demir, 2008: 256). Çalışmada da Iraklı Ezidilerin göçü, daha iyi bir yaşam standardı elde etmek için gidilen yerin çekici nedenlerine bağlı bir göç olarak değil, yaşadıkları coğrafyanın itici nedenlerine bağlı bir göç olarak değerlendirilebilir.

William Petersen bazı insanların göç ederken bazılarının göç etmediğini vurgulayarak İlkel (*primivite*), Serbest (*free*), Kitlesele (*mass*), Zoraki (*forced*) ve Yönlendirilen Göç tiplerinden bahsetmektedir (1958: 258-263). Ekonomik yapı temelli sınıflandırılmış olan bu göç tiplerinde ekonominin göç için önemli bir faktör olarak vurgulandığı görülmektedir. Bu çalışmanın konusu olan Ezidi göçü

ekonomik anlamda daha iyi bir yaşam standardı yakalama amacıyla olan bir göç değildir. Petersen'in göç kuramına göre Ezidi göçü *Kitlesel ve Zoraki Göç* tipolojisine girmektedir.

İnsanlık tarihi zorunluluk nedeniyle meydana gelen birçok göçe tanıklık etmiştir. İsteğe bağlı veya gönüllü bir şekilde gerçekleşen göçlerin tam tersine savaş gibi zorlayıcı etkenlerin yol açtığı göçlere zorlama ya da zoraki göçler denilmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 1998: 307). Çevresel, doğal afetler, iklim değişikliği gibi nedenlere bağlı olabileceği gibi savaş ve şiddet olaylarının neden olduğu yıkıcı yaşam olayları nedenleriyle de gerçekleşebilmektedir (Özkarslı, 2014: 9). Bu bağlamda zorunluluk nedeni ile yapılan göçler, hayatta kalmaya çalışmak için verilen bir mücadele olarak okunabilir. En trajik ve travmatik göç türü olarak ele alınan zorunlu göçlerin topluma yansımaları şiddet içermektedir (Matara, 2007). Denilebilir ki savaş ve şiddet olayları ile gerçekleşen zorunlu göçler olumsuz ve travmatik birçok sonuca neden olmaktadır. Bu travmatik olayların temelinde de alana yeni dahil olan aktörlerin alanda önceden varolan aktörlerle yaşadığı çatışmalar yer almaktadır (Yücedağ, 2016). Kitlesel boyutlarda yaşanan zorunlu göçlerin, beraberinde büyük felaketlere yol açtığını söylemek mümkündür. Büyük kayıplar yaşanarak ölümlere tanık olan insanların, hayatlarını kurtararak göç etmesi hafızalarda unutulmayacak izler bırakabilmektedir.

Göçle birlikte taşınan kültürler, gelenek görenekler ve daha birçok özellik, göç edilen yer ile farklılaştığı durumlarda göç edenler için farklı boyutlarda problemler doğurabilmektedir. Son dönemlerde yapılan bazı araştırmalar, çok farklı kültürlerden gelen insanların etkileşimi ile zorunlu göçün beraberinde kültürel uyum sorunlarına yol açtığını ortaya koymaktadır (Demir, 2008; Sayın vd. 2016: 5). Göçün, göç edenler tarafından zorunluluktan gerçekleşiyor olması, gidilen yerde de uyum sorunları ortaya çıkarmaktadır. Çünkü var olan habitus ile karşılaşılan alandaki habitus ve mücadele birbirinden farklılık göstermektedir (Yücedağ, 2016: 116-118). Eğitim fırsatlarından yararlanma, daha iyi ekonomik koşullarda yaşama gibi nedenlerle gerçekleşen göçlerde, göçen kişi gittiği yere daha kolay uyum sağlayabilmekte ve mevcut sosyo-ekonomik ve kültürel sistemin içine daha kolay dahil olabilmektedir.

Türkiye'ye gelen Ezidi göçünde ise hem zorunluluktan kaynaklanan göç hem de Türkiye'de yaşayan insanlar ile göç eden Ezidilerin birçok anlamda farklılaşmaları, göçün olumsuz sonuçlarını arttırmaktadır. Her şeyden önce inanç sistemindeki farklılık ve geçici bir göç olarak algılanması, mevcut sosyo-ekonomik ve kültürel yapının içine dahil olmayı zorlaştıran unsurlardır. Dolayısıyla bu gerçeklik, Ezidilerin uyum sürecinin analiz edilmesinde önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

3. Temel İnanç Pratikleri Açısından Ezidiler

Günümüzde Ezidiler dağınık halde yaşayan etnodinsel ve entokültürel bir topluluktur (Emmez, 2015: 164). Dağınık yaşamaları nedeniyle nüfusları tam

olarak bilinmemekle birlikte dünya nüfusu içinde 620.000 civarı Ezidinin olduğu, önemli bir çoğunluğunun Irak'ın Şexan, Şengal, Başıqa ile Duhok çevresindeki köylerde 518.000; Ermenistan'da 45.000; Kafkasya bölgesinde 60.000; Suriye'de 15.000; Almanya'da 25.000 ve Türkiye'de (Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Şanlıurfa ve Mardin) 500 kişinin yaşadığı bilinmektedir (Adsay, 2014: 15-16).¹

Ezidiler'in Şengal'de nüfuslarının yoğun olmasının en önemli sebebi Şengal Dağının onlar için kutsal bir bölge olmasıyla açıklanabilir.² Şengal Dağı kutsal kabul edilen ziyaretgâhlar ile Ezidiler için hem kutsal bir öneme sahiptir hem de Şengal Dağının sahip olduğu coğrafi özellikler nedeniyle korunmak için bir sığınak görevi görmektedir (Dinç, 2017: 41-42). Şunu belirtmek gerekir ki, bu bölge sadece Ezidilerin yaşadığı bir coğrafya değildir. Ninova bölgesine bağlı olan bu coğrafya birçok farklı etnik ve dini grubun yaşadığı bir yerdir. Şengal Dağının güney doğusu IŞİD saldırısından önce Ezidiler ile birlikte Şii ve Sünni Kürtlerin, Şii ve Sünni Arapların ve azınlık olarak Asuriler, Ermeniler bir de Türkmenlerin yaşadığı kozmopolit yapıya sahip bir bölgeydi (Özcan, 2015: 176). Ezidilerin büyük bir çoğunluğu IŞİD saldırılarıyla birlikte bölgeyi terk etmek zorunda kaldığı için bu bölgede Ezidi nüfus büyük oranda azalmıştır.

Ezidiler Kürt etnisitesine dahil olan köklü bir dini grup olarak bilinmektedir (Guest, 2012: 11). Kürtçe konuşan etnodinsel bu grup kendilerini etnik kimlikleri ile değil inanç kimlikleri üzerinden tanımlamaktadırlar (Dinç, 2017: 38). Bu bağlamda Ezidi inancının temel özelliklerine değinmek yerinde olacaktır. Ezidilere göre evrenin yaratıcısı Ezda, Kürtçe Xweda olarak ifade edilir ve yedi melek yedi gizem anlamına gelir ki en önemlisi dünya işlerinden sorumlu olan Tawusi Melek'tir (Emmez, 2015: 164-165). Bu nedenle Ezidilerde tavus kuşu Tawusi Melek'i simgelediği için büyük saygı görür. Ölümü gömlek değiştirmeye benzeten Ezidiler ölümden sonra yaşamın olduğuna inanmaktadır. Dolayısıyla Ezidilikte yeni bir başlangıç başka bir deyişle ruhların göçü olan ölümün, iyi olanı iyi bir mertebeye kötü olanı ise kötü bir pozisyonda dünyaya yeniden getireceğine dair bir inanç vardır (Süvari, 2013: 55). Ezidilikte güçlü bir tektanrıcılık hâkimdir (Bitlisi, 2013: 63-64). Ezidilerin dağınık şekilde yaşamaları ve kapalı bir toplum yapısına sahip olmalarının nedeni kendilerine özgü inanç biçimleridir. Ezidilikte inanç sistemi; güçlü bir tek tanrı inancı, ölümden sonra dirilmek gibi inançlarla birlikte kendi içinde birtakım hiyerarşi oluşturmaktadır.

Dini esaslara dayalı katı bir hiyerarşik yapısıyla bilinen Ezidilerde Şeyh ve Pirlir'in dini yönetici, bu inanca bağlı müritler ve dünyevi işlerden sorumlu Mirlerin olduğu katı bir kast sistemi vardır (Dinç, 2017: 39-40). Bu anlamda

¹ Bu sayılar Ağustos 2014 tarihinde başlayan göçten önceki verilere aittir. Ağustos 2014 tarihten itibaren Ezidilerin dünyadaki nüfusu azalmakla birlikte tam olarak nüfuslarını ölçen bir çalışmaya ulaşılamamıştır.

² Ezidilere yönelik baskı ve saldırılar tarih boyunca yaşanmıştır. Onlar inançlarına olan bağlılıkları nedeniyle 10. yüzyılın başından beri süregelen baskı ve saldırılara maruz kalmış, İslamiyet'i kabul etmedikleri gerekçesiyle öldürülmüşlerdir (Özcan, 2015: 176). Saldırlardan kaçan gruplar için bir sığınak olan etrafı çölle çevrili Şengal Dağının bir Ezidi dağına dönüşmesi, inançlarına yönelik tehdit ve baskılar ile ilişkilendirilebilir.

Ezidilerin kapalı bir toplum yapısına sahip olduğunu söylenebilir. Kast sistemi ile belirlenmiş olan hiyerarşik yapılanmanın, Ezidilerin toplum yapısının inançları doğrultusunda biçimlendiği, kendilerine has ayrı bir sistematik oluşturduğu görülmektedir. Bu da Ezidilerin inanç sistemleri açısından sayıca az olan diğer gruplar gibi farklılaştığını göstermektedir.

Ezidiler, diğer toplumsal gruplar tarafından Yezidi olarak isimlendirilirler. Bunun aslında basit bir isimlendirme biçimi olmadığı söylenebilir. Bir anlamda ayrımcılığın ifadesi olarak da değerlendirilebilir. Zira Yezidilik kendi içinde bir çarpıtmaya dayanmaktadır. İslam tarihinde Ezidiler, Emevi halifeliğinin kurucusu Yezit ile ilişkilendirilir ki Yezit, İslam âleminde nefretle anılan bir isimdir (Dinç, 2017: 39). Ezidi inancına yönelik karalamalara bir örnek olarak, düalist bir inanç olarak bilindiği söylenebilir; ancak Ezidilikte güçlü bir tektanrıcılık hâkimdir (Bitlisi, 2013: 63-64). Ayrıca Ezidilerin dağınık şekilde yaşamaları ve kapalı bir toplum yapısına sahip olmaları kendilerine özgü inanç biçimleri ile ilişkilendirilebilir.

Ezidiler, inançlarına olan bağlılıkları nedeniyle 10. yüzyılın başından beri süregelen baskı ve saldırılara maruz kalmış, İslamiyet'i kabul etmedikleri gerekçesiyle öldürülmüşlerdir (Özcan, 2015: 176). Ezidiler için kutsal bir yere sahip olan Şengal bölgesinde yaşanan ölümler ve geriye kalanların tanık oldukları ya da duydukları şiddet olayları hafızalarında unutulmayacak izler bırakmış ve bu durum, onları bölgeden zorunlu bir şekilde göç etmeye zorlamıştır. Zorunlu göçün Ezidilerde yol açtığı etkiler ve göç ettikleri bölgede yaşadıkları sorunlar bu bağlamda değerlendirilmelidir.

4. Ezidilerin Uyum Sürecine İlişkin Bulgular

Bu bölümde saha çalışması verilerinden hareketle, katılımcıların sosyo-ekonomik özellikleri, uyum sürecindeki deneyimleri analiz edilecektir. Araştırma sürecinde elde edilen veriler; sosyo-ekonomik profil, Türkiye'de Ezidilerin uyum süreci ve göç ettikleri ülke olan Türkiye'ye yönelik algıları başlıkları altında ele alınacaktır. Sosyo-ekonomik özelliklerin ele alındığı ilk bölümde katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni hal, eğitim durumları ve ekonomik durumları değerlendirilecektir. İkinci alt bölümde ise Ezidilerin Türkiye'de uyum konusunda yaşadıkları deneyimlere yer verilecektir. Üçüncü ve son alt bölümde ise Ezidilerin, kendi yaşamlarını devam ettirebilmek açısından Türkiye'ye yönelik nasıl bir algıya sahip oldukları ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

4.1. Sosyo-Ekonomik Profil

Araştırmada göçten etkilenme biçimleri eşit cinsiyet dağılımı gözetilerek incelenmeye çalışılmıştır. Bu nedenle görüşmeye katılan kişilerin % 50'si kadın, % 50'si ise erkeklerden oluşturulmuştur. Yaş dağılımları 18 ile 69 arasında değişmektedir. Kadınlarda yaş ortalaması 33,6 erkeklerde ise 35,5 olmak üzere katılımcıların toplam yaş ortalaması 34,55'tir. Kadınların % 80'i, erkeklerin ise % 60'ı evlidir. Bekârların daha az olduğu göze çarpmaktadır. Katılımcıların Şengal ve

çevresindeki köylerde doğduğu ve hepsinin yaşamlarına doğdukları yerde devam ettikleri bilgisi, saha verilerinden elde edilen bilgiler arasındadır. Şengal merkezde yaşayanların köylerde yaşayanlara oranla okuma oranlarının daha yüksek olduğu sonucu göze çarpmaktadır. Kadın ve erkeklerin % 40'ı okula hiç gitmemiştir. Okula hiç gitmeyenlerin % 75'i ise kadınlardan oluşmaktadır. Meslek sahibi olan kişi sayısının az olduğu ve kadınların hiçbirinin çalışmadığı ortaya çıkmaktadır. Çalışma durumlarına baktığımızda % 35'i çiftçi ya da taşeron işçidir. Geri kalanının ise herhangi bir mesleği yoktur. Çiftçilik yapan katılımcıların hepsi yaşamlarını Şengal'in köylerinde sürdürmüştür. Hepsinin anadili Kürtçedir. Eğitim seviyesi olarak daha alt basamaklar olan okuma yazması olmayan, okuryazar olan ve ilkökul mezunu olan katılımcıların oranı % 75'tir. Sonuçlar eğitim seviyesinin düşük seyrettiğini göstermektedir. Lise terk ve mezun oranı % 20'dir. Bu oranın % 75'i ise işsizdir. Katılımcıların sosyo-ekonomik profilleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Sosyo-Ekonomik Bulgular

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Doğum Yeri	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Mesleği
1	32	Erkek	Xanasor/Şengal	Bekâr	Yok	Çiftçi
2	22	Kadın	Sinuni/Şengal	Bekâr	İlkokul	Yok
3	64	Erkek	Xanasor/Şengal	Evli	Okuryazar	Çiftçi
4	30	Kadın	Xanasor/Şengal	Evli	Yok	Yok
5	69	Erkek	Xanasor/Şengal	Evli	Yok	Çiftçi
6	23	Kadın	Şengal	Evli	Ortaokul	Yok
7	24	Kadın	Şengal	Bekâr	Lise	Yok
8	34	Erkek	Xanasor/Şengal	Evli	İlkokul	İşçi
9	33	Erkek	Digore/Şengal	Evli	İlkokul	Çiftçi
10	32	Kadın	Şengal	Evli	Yok	Yok
11	37	Kadın	Xanasor/Şengal	Evli	Yok	Yok
12	53	Kadın	Şengal	Evli	Yok	Yok
13	18	Erkek	Şengal	Bekâr	Lise	Yok
14	26	Kadın	Xanasor/Şengal	Evli	İlkokul	Yok
15	31	Erkek	Şengal	Evli	İlkokul	Yok
16	30	Erkek	Xanasor/Şengal	Evli	İlkokul	Çiftçi
17	61	Kadın	Xanasor/Şengal	Evli	Yok	Yok
18	23	Erkek	Şengal	Bekâr	Lise terk	İşçi
19	21	Erkek	Xanasor/Şengal	Bekâr	Lise terk	Yok
20	28	Kadın	Şengal	Evli	Yok	Yok

Tablo 1'de görüldüğü gibi görüşme yapılan Iraklı Ezidiler sosyo-ekonomik düzey açısından alt sınıfa mensupturlar. Araştırmanın AFAD kampında yaşayan göçmenlerle yapılması, burada göz önünde bulundurulması gereken önemli bir noktadır. Araştırma Ezidilerin göç ediş tarihlerinden uzun bir süre sonra yapılmıştır. Yüksek ekonomik seviyeye sahip kişilerin kendi imkânları ile daha

önceki tarihlerde Batı ülkelerine göç ettiği düşünülürse araştırmanın yapıldığı dönemdeki zorunlu göçün sonuçları etkilediği düşünülmektedir.

4.2. Uyum Engelleyen Unsurlar

Araştırmanın amacı olan Ezidilerin uyum süreçlerinin analizi bu bölümde yer almaktadır. Ezidilerin Türkiye’de yaşadıkları süre içerisinde edindikleri deneyimler, uyum süreçlerini ve Ezidilerin Türkiye’ye yönelik algılarını doğrudan etkilemektedir. Bundan dolayı Ezidilerin Türkiye’de edindikleri deneyimler araştırmanın önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

Saha çalışmasından elde edilen veriler ise daha çok Ezidilerin yaşadıkları göç ile birlikte Türkiye’de uyum süreçlerini etkileyecek bir takım olumsuzluklar yaşadıklarını göstermektedir. Bunlar Türkiye’ye uyum sürecini engelleyen unsurlar olarak kamp koşulları, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim ve istihdam başlıkları altında analiz edilecektir.

4.2.1. Kamp Koşulları

Katılımcılar kamp koşullarına bağlı olarak yaşadıkları sorunları dile getirmişlerdir. Görüşmelerde en büyük problemi, kamp kurallarına bağlı olarak hayatlarına devam etmek zorunda olmaları biçiminde ifade etmişlerdir. Ayrıca kampın toplumdan soyutlanmış olması, kampta yaşayan insanların kamp dışına çıkıp kendilerine başka bir hayat kurma seçeneğine sahip olmamaları uyum sürecini daha da zorlaştırmaktadır.

Kampta yiyip içip uyuyoruz. Zor bir hayat bu. Hayvan gibiyiz. Yapacağımız bir iş yok (E, 34, Lise, İşçi, İki yıldır Türkiye’de).

Kampta sosyal bir hayatın olmamasına bağlı olarak yaşadığı sorunları ifade eden bu katılımcı, kamp yönetiminin çalışma izni vermediğini, bu nedenle her gününün kampta hiçbir şey yapmadan geçirmek zorunda olduğunu ve buna bağlı olarak sorunlar yaşadığını ifade etmiştir.

Kamp izin vermezse hastaneye bile gidemiyorum. İki hafta önce ilaçlarım bitmişti. O gün hastaneye gidemedim. Bir gün önceden haber vermek gerekiyormuş. Ben fark etmemişim ilacımın bittiğini ne yapayım. Ne yaptım izin vermediler. Araba dolu dediler, gidemedim (K, 61, Evli, Okur-yazar, Çalışmıyor, Üç yıldır Türkiye’de).

İzin almadan kamp dışına çıkamıyor olmalarını dile getiren bu katılımcı kuralların sert olduğundan şikâyet etmektedir:

Kampta bize kişi başı verdikleri aylık para 100 lira. Biz bununla yemek alıyoruz, tüp alıyoruz, giyecek alıyoruz. Her şeyimiz bu paradır. Hasta olan ilacını alamıyor. Devlet ilaç paramızı ödemiyor. Mecbur biz bu parayla her şeyimizi alıyoruz. Ben de Irak’a gittim. Orada devlet bize 700 lira yardım parası veriyor. Gittim o parayı aldım geldim. O zaman Diyarbakır kampında kalıyordum. Gidip gelince bir şey olmuyordu.

Şimdi gitsem beni kampa almazlar (E, 69, Evli, Okur-yazar, Çalışmıyor, Üç yıldır Türkiye’de).

Bu görüşmede kampın kuralları gereği ülkesine geri dönen kişilerin bir daha asla kampa geri alınmadığı öğrenilmiştir. Ayrıca Irak hükümetinin ihtiyaç sahibi bireylere aylık ödemiş olduğu maaştan tüm görüşmecilerin yararlandığı bilgisi edinilmiştir. Devletin ödediği maaş için ülkesine gidip geri dönen Ezidiler, sınır geçişlerinde ve ülkelerinde yaşayabilecekleri birçok sorunu göze aldıklarını, parasızlık yüzünden çaresiz olduklarını dile getirmişlerdir.

Kampta tüpçü var market var ama pahalıdır. Oradan almak zorundayız. Dışarı çıkamıyoruz ki ucuz yiyecek alalım. Hastaneye gideceksem eğer çantama yiyecek dolduruyorum. Yasak ama başka çare mi var? (E, 30, Evli, İlkokul, Çalışmıyor, Bir yıldır Türkiye’de).

Kampta bulunan satış yerlerinin dışarıdaki fiyatlara oranla daha pahalı olduğunu dile getiren katılımcılar ekonomik koşullar nedeniyle Türkiye’de yaşadıkları sorunları ifade etmişlerdir. Yaşanan birtakım ekonomik sıkıntılar, kampta yaşayanların Türkiye’ye yönelik algılarını etkilemektedir. Ayrıca kamp koşullarında yaşadıkları coğrafya ile bütünleşmelerinin pek mümkün olmadığı görülmektedir.

4.2.2. Eğitim ve Sağlık Hizmetleri

Yaşanılan coğrafyada insanların eğitim ve sağlık hizmetlerinden faydalanabilmeleri, yaşam kalitelerini arttırabilmeleri açısından önemlidir. Saha çalışmasında elde edilen verilerden anlaşılan, kamp koşullarında kendilerine sunulan eğitim ve sağlık hizmetlerinin beklentilerini karşılamadığı yönündedir. Türkiye’ye gelen Ezidilerin, Suriyelilerden farklı bir statüde bulunması, onların kamplardaki yaşam standardını ve aldıkları hizmeti de etkilemektedir.

Liseye gidiyordum. Okuyacaktım. Şimdi eğitimim yarıda kaldı. Burada beni küçük sınıflara veriyorlar. Küçük çocuklarla aynı sınıfta okuyorlar (E, 21, Bekar, Lise terk, Üç yıldır Türkiye’de).

Irak’taki eğitim sisteminin Türkiye’den farklı olmasına bağlı olarak yaşadığı sıkıntıyı dile getiren bu katılımcı, kampta kendisi gibi yaşı büyük olduğu için okumaya devam edemeyen birçok kişinin olduğunu ifade etmiştir. Bu durum göçmenlerin kamp içerisinde eğitim hizmetlerinde yaşadıkları sıkıntıyı örneklemektedir.

Kanserim. Tedavim Türkiye’de çok pahalıdır. Üniversite hastanesine gitmen gerek dediler bana. Dicle Üniversitesine gittim. Orada da dediler ki para vermen gerekiyor. Suriyeliler bedava gidiyor biz niye gidemiyoruz? Ben nereden bulayım parayı? Köyümde yediğim belliydi. Şimdi ne yiyoruz belli değil. Tedavi olmak istiyorum (E, 64, Evli, Okur-yazar, Bir yıldır Türkiye’de).

64 yaşında olan bu katılımcı, görüşmede üniversite hastanelerinden ücretsiz bir şekilde yararlanamadığını ve kamp koşullarının sağlığını kötü etkilediğini ifade etmiştir. Türkiye’de Geçici Koruma kapsamında bulunan Suriyeliler sağlık hizmetlerinden ücretsiz bir şekilde yararlanabilmektedir. Türkiye tarafından verilen geçici koruma statüsüne bağlı olarak devlet Suriyeli mültecilerin eğitim, sağlık ve sosyal yardım gibi ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Ancak Uluslararası Koruma kapsamındaki Iraklıların eğitim, sağlık ve sosyal yardım gibi ihtiyaçlarının karşılanması kamp koşulları içerisinde uluslararası anlaşmalar çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

4.2.3. İstihdam

Mültecilerin geldikleri yerde bir iş bulup çalışabilmeleri, göçte karşılaştıkları uyum sorunlarını azaltan bir unsurdur. Saha verileri de bunu doğrulamaktadır. Kamp koşullarında, Ezidilerin dışarı çıkıp dışarıdaki hayata dahil olamamaları sadece ekonomik anlamda değil sosyo-kültürel anlamda da bir uyum ve alışma sorununu beraberinde getirmektedir. Kamp şartları içerisinde yaşamlarını devam ettirmek zorunda olmaları geleceğe dair umutlarını da kırmakta ve başka bir coğrafyaya giderek yaşama isteklerini arttırmaktadır.

Saha çalışmasından elde edilen veriler, Ezidilerin kampta yaşamak zorunda olmalarının kamp dışında yeni bir yaşam kurma imkanını engellediğini göstermektedir. Katılımcılar kamp dışına çıkıp, kendilerine yeni bir hayat kurma arzusuna sahip olmalarına rağmen bunu gerçekleştirememelerinin en büyük nedeni olarak istihdam sorununu görmekte-dirler:

Köyümüzde toprak vardı. Bizim toprağımızdı. Ekiyorduk. Ne ektiyssek onu yiyorduk. İki çocuğum var. Hepimiz geçinip gidiyorduk. Şimdi ne toprağım var ne işim (E, 33, İlkokul, Evli, Üç yıldır Türkiye’de).

Kendi ülkesinde çiftçilik yapan 33 yaşındaki bu katılımcı Türkiye’de iş bulmanın çok zor olduğunu ifade etmiştir.

Babamı kampa almıyorlar. Irak’a gitti. Bir daha geri gelemedi. Gelirse kampa almayacaklarını söylediler çünkü. Benim babam yaşlı ve hasta. Irak’ta ona bakacak kimse yok. Ona bakmak için çalışmak para kazanmak ev tutmak istiyorum. Gördüğüm bütün inşaatlara gittim. Kimse bana iş vermiyor (E, 32, Okur-yazar değil, Bekar, Üç yıldır Türkiye’de).

Kampta yaşadıkları müddetçe çalışma izni alamayacağını bilen bu katılımcı kamptan çıkmayı göze alarak iş bulmaya çalıştığını ancak yapmış olduğu her denemenin olumsuz sonuçlandığını ifade etmiştir. Ayrıca kamptan çıkamama durumu, istihdam edilememe sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Ekonomik anlamda yaşadıkları yerin sektörüne dahil olamayan Ezidilerin bu durumu, uyum sorunlarını daha da büyütmektedir.

4.3. Batıya Göç Etme İsteğinin Nedenleri

Katılımcıların Türkiye’de yaşadıkları sorunlara yönelik vermiş oldukları cevaplara ilişkin görüşmeler, büyük oranda yaşamlarına Türkiye’de devam etmek istemedikleri yönünde ilerlemiştir. “Batı ülkelerinden birine yerleşmek istiyor musunuz?” sorusuna ise tüm katılımcılar evet cevabını vermiştir. Türkiye’de yaşamak istememeleri ve batıya yönelik göç istekleri ise inançları ve yaşadıkları şiddet olayları nedeniyle korku hissetmeleriyle açıklanmıştır. Bu bölümde inanç ve korku başlıkları altında batı ülkelerine göç etme nedenleri açıklanmaya çalışılacaktır.

4.3.1. İnanç

Saha çalışmasından elde edilen veriler, Ezidilerin kendine has inançları ve ibadetlerini gerçekleştirme biçimleri gereği bazı problemler yaşadıklarını ortaya koymaktadır. İnançlarına bağlı olarak kapalı bir toplum yapısına sahip olan Ezidiler, bu farklılıklarından dolayı Türkiye’de yaşamak istemediklerini ifade etmektedir. Suriye’den ve Irak’tan gelen Müslüman göçmenlerden farklı olarak daha sınırlı bir alanda ve daha kontrollü bir şekilde yaşayan Ezidiler buna bağlı olarak bir takım sorunlarla karşılaşmaktadır.

İnancımız kültürümüz buradakilerden çok farklı. Bizim dinimizi sevmiyorlar. Çocuklarım evlenme yaşına geldiklerinde ne olacak bilmiyorum (K, 30, Okur-yazar değil, Evli, K. 4).

30 yaşında olan bu katılımcının 5 çocuğu var. Çocukları henüz küçük olmalarına rağmen onların evlenecekleri zamanı düşünerek soyunun devamına yönelik kaygı yaşadığı gözlenmiştir. Ezidilerin sadece başka bir Ezidi ile evlendiğini söyleyen bu kişi inanç ve kültür farkını dile getirmiştir. Kapalı toplum yapılarını örnekleyen bu açıklama inançları gereği Türkiye’de yaşamlarının zorluklarını göstermektedir.

Şengal’de çoluk çocuk demeden hepimizi öldürmeye çalıştılar. Biz kaçabildik. Kızlarımızı kaçırdılar. Hepisini Daesh kaçırdı. Onları parayla satıyorlar. Zorla Müslüman yapmaya çalışıyorlar. Burası Müslüman bir ülke. Daesh buraya da gelip bizi bulacak biliyorum. Avrupa’ya gidersek bizi bulamazlar. Orada Müslüman olmayan çok kişi var. Oraya saldırmış olsalardı çoktan yaparlardı. Almanya’da akrabalarımız var. Onlarla internetten görüşüyoruz. Bizim gibi sorunlar yaşamıyorlar (K, 26, Okur-yazar değil, Evli, Bir yıldır Türkiye’de).

Ezidilerin zorla Müslüman olmaları için IŞİD’in kendilerine saldırdığını ve Türkiye’de de her an saldırabileceği korkusu hissettiğini ifade eden bu katılımcı, Türkiye’de bu nedenle yaşamak istemediğini ifade etmiştir. Batı ülkelerinde ise güvenli bir şekilde yaşayacaklarına inanmaktadır. Avrupa’ya giden akrabalarının iyi şartlarda yaşadığını aktarmıştır. Müslüman çoğunluğu olmayan bir coğrafyada yaşamak istemesi nedeniyle Türkiye’den gitme nedenlerini açıklamıştır.

Kampta yaşayan Ezidilerin Türkiye'ye geçici süre ile yerleşmiş olmaları, ayrıca kendi etnik kimliklerini devam ettirme konusundaki beklentileri Avrupa'ya gitme nedenleri arasındadır. Ayrıca Avrupa'daki akrabalarının sahip olduğu yaşam koşulları da Ezidilerin Batıya göç etme isteklerini arttırmaktadır.

4.3.2. Korku

Yapılan görüşmelerin büyük bir çoğunluğunda katılımcılar, yaşadıkları savaş ve şiddet olayları nedeniyle büyük korku duyduklarını dile getirmiştir. Coğrafi olarak Türkiye'nin Irak'a yakın olması nedeniyle burada kendilerini güvende hissetmediklerini ve daha uzak bir ülkeye gitmek istediklerini ifade etmişlerdir. Yaşadıkları travmanın izlerini halen taşıdıklarını ve hiç unutamayacaklarını görüşmelerde şu şekilde aktarmışlardır:

Daeş evimize saldırdığında her yeri yaktı. Kolum yandı izi var (kolundaki izi gösteriyor). Bu izi hep taşıyacağım. Her baktığımda evimin nasıl yandığı gözümün önüne geliyor' (K, 32, Okur-yazar, Evli, Bir yıldır Türkiye'de).

Yaşamış olduğu olayları anlatırken katılımcının gözyaşlarını tutamadığı gözlenmiştir. Tek isteğinin ise bir Avrupa ülkesine yerleşmek olduğunu eklemiştir. Ailesi ile mutlu ve huzurlu bir hayatın tek yolunun bu olduğunu ifade etmiştir.

210

Babam yaşadıklarından sonra ağır bir hastalık geçirdi. Beyin kanaması dediler. Şuan hafıza kaybı yaşıyor. Kim olduğumuzu nereden geldiğimizi unuttu. Ben de unutmak isterdim yaşadığımız tüm kötülükleri ama kim olduğumuzu unutmaktan çok korkuyorum (E, 34, Lise, Evli, İki yıldır Türkiye'de).

Hafızalarına yerleşmiş olan savaşın izlerini silmek isteyen bu katılımcı aynı zamanda nereden geldiğini kim olduğunu unutmaktan korktuğunu ifade ederken ağlamıştır.

Şengal'de yaşadığımız zamanlar köylerden gelip bizi kaçıyorlardı. Sonra da şu kadar para getir şuraya gel diyorlardı. Bir akrabamız parayı bulamadığı için kardeşini öldürdüler (K, 22, İlkokul Terk, Bekar, Bir yıldır Türkiye'de).

Yaşadıkları korkunun Şengal'de buldukları zamandan beri var olduğunu örnekleyen bu görüşmede katılımcı, Ezidi olmalarından dolayı yaşamları boyunca baskı gördüklerini anlatmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu ülkelerine geri dönmek istemediklerini, geri döndükleri zaman öldürüleceklerini, IŞİD saldırılarından korktuklarını ifade etmişlerdir. IŞİD'in yaptıklarını soykırım, ferman ve vahşet ile ifade etmişlerdir. Bu da yaşadıkları korkuyu açıklayabilmektedir. Katılımcıların tümü batı ülkelerinden birine yerleşmek istediğini dile getirmiştir. Bu ülkelerde inançlarına yönelik tehdit unsurunun nispeten daha az olması, sosyal devlet anlayışı ve istihdam olanakları gerekçeleri ile batı ülkelerinde yaşama nedenlerini açıklamışlardır.

Yaşadıkları korku ve şiddet Ezidileri daha güvenli bir coğrafyaya göç etmeye yönlendirmektedir. Bu durum sadece Ezidilere değil, Irak'ta farklı etnik unsurlara yönelik IŞİD eliyle uygulanan yerinden etme politikalarına bağlı olarak okunabilir. Ezidilerin birçoğu yerinden edilme nedenlerini inançlarıyla ilişkilendirmektedir. Yerinden etmeye dayalı şiddet olayları ise şiddetten kaçan insanların mümkün olduğu kadar ülkelerinden uzaklaşmaları sonucunu doğurmaktadır.

Almanya, Avusturalya, Kanada gibi ülkelerde daha güvende olacaklarına yönelik algı, Türkiye'yi geçici bir göç merkezi olarak görmelerine neden olmaktadır. Türkiye'de belli süreliğine yaşayacaklarını düşünerek gelen Ezidiler, Türkiye'de yaşamını devam ettirmek, Türkiye'de kendine bir yeni bir yaşam kurmak amacını taşıyamamaktadır. Bununla birlikte Ezidilerin Batı ülkelerine göç ederek yeni bir yaşam kurma amacında oldukları sonucuna varılabilir.

Sonuç

Bu çalışmada Irak'tan zorunlu olarak Türkiye'ye göç eden Ezidilerin uyumunu engelleyen unsurlar ve Batı ülkelerine göç etme nedenlerinin sosyo-ekonomik ve kültürel analizi yapılmaya çalışılmıştır. Bu anlamda zorunlu göç ve Batı ülkelerine göçebilmek adına transit ülke konumundaki Türkiye algısı önem taşımaktadır. Çalışma verilerinden Ezidi göçmenlerin Türkiye'yi geçici bir yerleşim yeri ve Batı ülkelerine ulaşılabilir bir coğrafya olarak algılamalarının uyum sürecini etkilediği ortaya çıkmaktadır.

Göç türleri içerisinde zorunlu göç, göç edenler açısından uyumun daha zor gerçekleştiği bir türdür. Ezidi zorunlu göçü de buna bağlı olarak uyum sürecinde zorluklarla karşılaşmaktadır. Öncelikle Türkiye'nin geçici bir yerleşim yeri olarak algılanıyor olması bu süreci daha da zorlaştırmaktadır. Ağustos 2014 tarihinde Irak'ın Şengal Bölgesi'nde başlayan savaş ve şiddet olaylarının Ezidileri kitlesel boyutta zorunlu göçe maruz bırakmasıyla Ezidiler coğrafi anlamda kendilerine en yakın ülke olan Türkiye'yi seçmişlerdir. Bu yakınlığın ise coğrafi olanın ötesine geçmediği araştırma süresinde de ortaya çıkmıştır. Sınır komşusu olması sebebiyle Ezidiler Türkiye'ye sığınmıştır. Saha çalışmasından elde edilen veriler Türkiye'ye gelmenin geçici bir çözüm olduğunu göstermektedir. Batı ülkelerine gitmek isteyen bu göçmenler Türkiye'yi bu geçiş sürecinde bir basamak olarak görmektedir.

Saha çalışması esnasında Ezidilerin Türkiye'ye uyum sağlayamamalarında kampta yaşamlarını sürdürmek zorunda olmaları gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Kampta yaşamak zorunda olmaları ise kamp dışında çalışma imkânı bulamamalarına bu nedenle yerleşik düzene geçememelerine yol açmaktadır. Yapılan görüşmelerde Ezidi olmaları nedeniyle kendilerine çalışma fırsatı verilmediği, inançlarının çalışıp para kazanmada önemli bir engel oluşturduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Kampta yaşamak kendi içlerine kapalı bir toplumsal yapıyı devam ettirmelerine neden olmaktadır. Kamp koşulları dışına çıkamadıkları için uyum sürecine dahil olamamaktadırlar. Uyum sürecinde göç edilen toplumla karşılaşma/etkileşim alanlarının olması önemli bir etkidir. Ezidi göçünde ise bu karşılaşma alanlarının olmadığı görülmektedir.

Iraklı Ezidilerin uluslararası koruma kapsamında olmalarına bağlı olarak eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanma şekilleri, kamp koşullarında ortaya çıkan aksaklıklar, Ezidilerin Türkiye’de karşılaştıkları sorunlar olarak araştırma verilerinden ortaya çıkmıştır. Sağlık muayenelerinde ciddi sağlık problemleri olan kişilerin devlet hastanelerinden üniversite hastanelerine sevk edilmesi durumunda üniversite hastanelerinde ücretsiz muayene olamamaları verilen örnekler arasındadır. Kampta aylık olarak verilen ücret ile temel ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını, hasta olanların ilaçlarını bile alamadıklarını söyleyerek ekonomik olarak yaşadıkları zorlukları uyum sürecinde karşılaştıkları sorunlar olarak ifade etmişlerdir.

Ezidilerin zorunluluk nedeniyle göç ettikleri göz önünde bulundurulduğunda Türkiye’ye çalışma amacıyla ya da hayat standartlarını iyileştirmek üzere göç edenlerden farklı oldukları tekrar belirtilmelidir. Nitekim saha çalışması esnasında hayatta kalabilmek, ölmemek, IŞİD’in esiri olmamak için göç ettiklerini dile getirmişlerdir. Dolayısıyla yaşadıkları korku ve yaşam mücadelesi Ezidileri isteseler de istemeseler de kaçınılmaz bir şekilde başka coğrafyalara sürüklemiştir.

Sonuç olarak bu çalışmadan birtakım çıkarsamalar yapmak mümkündür. Zorunlu bir şekilde yerlerinden edilen Ezidi göçmenlerin Türkiye’yi bir geçiş basamağı olarak görüyor olması uyumu olumsuz yönde etkilemektedir. Uyum sorunlarının nedenlerini sadece Türkiye’yi üçüncü ülkeye geçiş basamağı olarak görmeye bağlamak ve bunu zorunlu göç bağlamında yorumlamak elbette konuyu eksik bırakacaktır. Bununla birlikte, Ezidilerin inanç biçimleri ve sosyo-kültürel farklılıkları Türkiye’ye uyum süreçlerini olumsuz etkilemektedir.

Kaynakça

- Adsay, F. (2014). *Yezidi Kadınlar, Kültürel Sınırların Edilgen Taşıyıcıları* (1.bs.). İstanbul: Avesta.
- ASAM, Rapor. (2016). “*Kayıt Birimi 2016*”. <http://intranet.sgdd.info/Sayfa.aspx?MenuID=2151&ParentMenuID=2144>. Erişim Tarihi 20 Mayıs 2017.
- Biltisi, Ş. (2013). *Şerefname. Kürt Tarihi, I. Cilt* (1.bs.). İstanbul: Nubihar.
- Demir, G. (2008). *Kentle Bütünleşen ve Bütünleş(e)meyen Göçmenlerin Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Farklılıkları Işığında Kentle Bütünleşme Süreci*. Yayınlanmamış TUBİTAK Araştırma Projesi (Proje No: 106K124 Projenin Başlangıç ve Bitiş Tarihleri: 01 Eylül 2007-01 Kasım 2007).

- Diken, B. (2007). "Göç; Eleştiri ve Politika Ötesi". *Köklere ve Yollar; Türkiye'de Göç Süreçleri*. İçinde. (Derl. A. Kaya: B.Şahin). ss. 41-61, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Dinç, N.K. (2017). *Ezidilerin 73. Fermanı Şengal Soykırımı (1.bs.)*. İstanbul: Zan Vakfı.
- Emiroğlu, K. ve Aydın, S. (2003). "Göç", *Antropoloji Sözlüğü (1.bs.)*. Ankara: Bilim ve Sanat.
- Emmez, B. C. (2015). *Batman Ezidilerinin Defin Pratikleri Üzerine Etnografik Değerlendirmeler*. *Antropoloji Dergisi*, 29, ss. 163-178.
- Erdoğan, Ş. ve Deligöz, E. (2015). "Irak Şam İslam Devleti (İŞİD): Gücü ve Geleceği". *Savunma Bilimleri Dergisi*, 14 (1), ss. 5-37.
- GOC. (2017). "Uluslararası Koruma Çeşitleri". http://www.goc.gov.tr/icerik3/uluslararasi-koruma-cesitleri_409_546_548. Erişim Tarihi 05 Mayıs 2017.
- GK. (2017). "Geçici Koruma". http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik. Erişim Tarihi 21 Mayıs 2017.
- Guest, J. S. (2012). *Yezidilerin Tarihi Meleke Tawus ve MıshefaReş'in İzinde*. Çeviren: İ. Bingöl. İstanbul: Avesta.
- İçduygu, A. ve Ünalın, T. (1998). "Türkiye'de İç Göç: Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri". *Türkiye'de İç Göç: Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Marshall, G. (1999). "Göç". *Sosyoloji Sözlüğü*. (O. Akınhay ve D. Kömürcü, Çev.) Ankara: Bilim ve Sanat.
- Matara, B. (2007). "Kuzey-Güney Göç Örneğinde Göç Olgusu". *IV. Kültür Araştırmaları Sempozyumu*. Işık Üniversitesi, İstanbul, 15-17 Eylül 2007.
- Özcan, M. (2015). *Güneşin Çocukları Ezidiler (1.bs.)*. Diyarbakır: Aram.
- Özkarslı, F. (2014). *Suriye'den Türkiye'ye Göç ve Suriyelilerin Enformel İstihdamı (Mardin Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mardin.
- Petersen, W. (1958). "A General Typology of Migration". *American Sociological Review*, V. 23, No: 3, Jun 1958, pp, 256-266.
- Sayın, Y.; Usanmaz, A.; Aslangiri, F. (2016). "Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği". *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmaları Dergisi* 18 (31): 1-13, 2016.
- Süvari, Ç. C. (2013). *Ezidiler Etnodinsel Bir İnanç Olarak Ezidilik (1.bs.)*. Ankara: Ütopya.
- Tümertekin, E.; Özgüç, N. (1998). *Değişme, Kültür ve Sosyal Çözülme (1.bs.)*. İstanbul: Çantay.
- UNAMI/OHCHR. (2014). "Report on the Protection of Civilians in Armed Conflict in Iraq:6" July-10 September 2014. http://www.ohchr.org/Documents/Countries/IQ/UNAMI_OHCHR_POC_Report_FINAL_6July_10September2014.pdf. Erişim Tarihi 30 Mayıs 2017.

- UN Report. (2014). “The Islamic State in Iraq and Levant and the Al-Nusra Front for the people of the Levant: Report and recommendations submitted pursuant to resolution 2170.”
http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2014/815. Erişim Tarihi: 30 Mayıs 2017.
- UNHCR. (2011). “İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika”.
<http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/indekiler.pdf>. Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2017.
- UK. (2017). “Uluslararası Koruma”a. http://www.goc.gov.tr/icerik6/uluslararası-koruma_363_378_4712_icerik. Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2017.
- YÜCEDAĞ, İ. (2016). ““Habitus”tan “Mutatlaştırma”ya Toplumsalın İnşası”. SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Nisan 2016, S. 37, ss. 111-133.